

e-ISSN: 2630-631X

Article type

Research Article

Subject Area

Social Sciences, Education

Vol: 8

Issue: 55

Year: 2022

Pp: 117-125

Arrival

06 December 2021

Published

27 January 2022

Article ID 1308

Doi Number

<http://dx.doi.org/10.31576/smryj.1308>How to Cite This Article

Beçek, İ. & Bozkurt, E. (2022). "Online Okutulan Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması Dersinin Psikolojik Danışmaya Yönelik Algılara Etkisi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 8(55): 117-125.

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Online Okutulan Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması Dersinin Psikolojik Danışmaya Yönelik Algılara Etkisi

The Effect Of Individual Counseling Practice Course Taught Online On Perceptions Of Counseling

İsmail BEÇEK ¹ Dr. Öğretim Üyesi. Erdoğın BOZKURT ² ¹ Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, Amasya, Türkiye² Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, Türkiye

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, pandemi döneminde "Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması" dersini online olarak okuyan Rehberlik ve Psikolojik Danışma lisans öğrencilerinin psikolojik danışmaya yönelik algılarını incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, 2020- 2021 eğitim-öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersini online şekilde okuyan toplam 9 (1 Erkek, 8 Kadın) lisans öğrencisinden oluşturulmuştur. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veriler gönüllülük ve gizlilik ilkesi dahilinde toplanmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formunda 5 adet soruya yer verilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde ise betimsel analiz ve içerik analizinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz sonucu ulaşılan temalar, "Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin online okutulmasının psikolojik danışman adayına katkıları", "Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin online okutulmasının psikolojik danışman adayına olumsuz etkileri", "psikolojik danışman adayının psikolojik danışmaya yönelik kaygıları", "psikolojik danışman adayının danışma sürecinde kendini değerlendirmesi" ve "Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması dersinin online okutulması nedeniyle kendini psikolojik danışmada yetersiz olarak algılayan meslektaşlarına yönelik önerileri" şeklinde belirlenmiştir. İçerik analizi doğrultusunda bu temalara ait çeşitli kategoriler oluşturularak ulaşılan sonuçlar ilgili literatür temelinde değerlendirilmiş, önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Online Eğitim, Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması, Psikolojik Danışman Eğitimi

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the perceptions of Guidance and Psychological Counseling undergraduate students who read the course "Practice of Individual Counseling" online during the pandemic period. Qualitative research method was used in the research. The study group of the research consisted of a total of 9 (1 Male, 8 Female) undergraduate students who read the Individual Counseling Practice online course at Pamukkale University Faculty of Education in the 2020-2021 academic year. The criterion sampling method, which is one of the purposive sampling types, was used in the selection of the study group. The data were collected in accordance with the principle of voluntariness and confidentiality and were obtained with a semi-structured interview form. There were 5 questions in the interview form. In the analysis of the data, descriptive analysis and content analysis were used. The themes that were reached as a result of the descriptive analysis, "The contributions of online teaching of the Individual Counseling Practice course to the counselor candidate", "The negative effects of the online counseling of the Individual Counseling Practice course on the counselor candidate", "the psychological counselor candidate's concerns about counseling", "self-evaluation of the counselor candidate during the counseling process" and "Suggestions for colleagues who perceive themselves as inadequate in psychological counseling due to the fact that the Individual Counseling Practice course is taught online". In line with the content analysis, various categories belonging to these themes were created and the results were evaluated on the basis of the relevant literature, and suggestions were included.

Key Words: Online Education, Individual Counseling Practice, Counselor Education

1. GİRİŞ

Nitelikli bir psikolojik danışmanın, teorik bilgilerinin yanında önemli sayıda psikolojik danışma oturumu gerçekleştirerek deneyim kazanması kritik bir öneme sahiptir (Büyükgöze- Kavas, 2011). Bu yönüyle psikolojik danışman eğitiminde danışman adaylarına kuramsal bilgi ve becerilerle birlikte bunları uygulayabilmeleri için fırsat verilmesi beklenmektedir. Bu fırsat Türkiye’de temel olarak lisans eğitiminde okutulan bireyle psikolojik danışma uygulaması (BPDU) dersi aracılığıyla sağlanmaktadır (Koçyiğit, 2020). Ancak Covid-19 pandemisi diğer tüm derslerde olduğu gibi BPDU dersinin de işleyişini önemli ölçüde etkilemiştir.

Salgınlar tarih boyunca pek çok toplumu etkilemiş ve bu salgınlara bağlı olarak tarihte milyonlarca ölüm gerçekleşmiştir. Salgınlar toplumlarda eğitim ekonomi ve kültür alanlarında olumsuz etkiye neden olmuş, birtakım değişikliklerin yaşanmasını zorunlu kılmıştır (Davran,2020). Bu salgınlardan biri olarak günümüzde Covid-19 karşımıza çıkmıştır. Türkiye’de ilk virüs vakasının görüldüğü 2020 yılı mart ayından bu yana Covid-

19 pandemisi diğer salgınlar gibi bazı zorlukları beraberinde getirerek günlük yaşam rutinini bozmuştur. Bu durumun etkilediği alanlardan birisi olarak da eğitim alanı görülmektedir. Bu doğrultuda 23 Mart 2020 tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı ve YÖK tarafından alınan karar ile yüz yüze eğitimin yerine uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir (Özdoğan ve Berkant,2020) Uzaktan eğitim literatürde eğitim sürecinin büyük bölümünün öğretmenin ve öğrenenin birbirlerinden farklı yerde olduğu, okutulan derse uygun materyallerin kullanıldığı ve daha bağımsız olarak yürütülen bir eğitim türü olarak belirtilmiştir (Uşun, 2006).

Pandeminin getirmiş olduğu bazı zorunluluklar altında online olarak yürütülmeye çalışılan BPDU dersinin danışman adaylarının psikolojik danışmaya yönelik algılarını nasıl etkilediği de merak konusu olmuştur. İlgili literatürün incelenmesi sonucunda Covid-19 süreciyle birlikte ani bir şekilde uygulanmaya başlanan internet tabanlı uzaktan eğitim süreciyle ilişkili literatürde birçok çalışmaya ulaşılabilmektedir (Kurnaz ve Serçemeli,2020; Altun-Ekiz, 2020; Aktaş ve ark.,2020; Altuntaş-Yılmaz, 2020; Keskin ve Özer Kaya, 2020). Rehberlik ve Psikolojik Danışma alanında ise Koçyiğit Özyiğit ve Erkan Atik (2021) Covid-19 Sürecinde Psikolojik Danışma ve Süpervizyon konusunda lisansüstü düzeyde 12 katılımcı ile çalışma yürütmüştür. Literatürde ulaşılabilen araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde pandemi sürecinde online olarak okutulan BPDU dersinin değerlendirilmesine yönelik lisans düzeyinde bir çalışma mevcut değildir. Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı pandemi döneminde “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması” dersini online olarak okuyan PDR lisans öğrencilerinin psikolojik danışmaya yönelik algılarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda pandemi döneminde BPDU dersini online olarak okuyan PDR lisans öğrencilerinin psikolojik danışmaya yönelik algıları nasıldır? sorusuna cevap aranmaktadır.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada sosyal bir olguyu daha derinlemesine bir şekilde incelemek amacı ile nitel araştırma yönteminden ve nitel araştırma desenlerinden biri olan olgu bilim deseninden faydalanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, görüşme, gözlem ve doküman analizi gibi tekniklerin kullanıldığı, olayların doğal ortamlarında tüm haliyle ortaya konulduğu yöntemlerden birisidir. Nitel araştırma, olguyu katılımcıların bakış açılarından inceleyebilmeyi ve bu bakış açılarının hangi sosyal yapı ve süreçler tarafından oluştuğunu anlamamızı sağlar. Olgu bilim deseni ise farkındalık sahibi olduğumuz fakat derinlemesine bir anlayışa sahip olmadığımız kavramlar üzerine yoğunlaşır ve bu olgulara ilişkin bizim daha derinlemesine ve detaylı bir anlayış kazanmamızı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 güz döneminde Pamukkale Üniversitesinde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümünde eğitim alan ve “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması” dersini online şekilde okuyan 9 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 8’i kadın, 1’i erkektir. Çalışma grubunun seçiminde amaçlı örnekleme türlerinden olan ölçüt örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Amaçlı örnekleme zengin bilgisi olduğu düşünülen olguların derinlemesine çalışılmasına olanak sağlar. Bu bakımdan amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda olgu ve olayların ifadesi ve keşfinde fayda sağlar. Ölçüt örnekleme yönteminde ise temel anlayış daha önceden belirlenmiş bir ölçütü sağlayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

2.2. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, araştırmacının daha önceden sormayı düşündüğü soruları içeren görüşme formunun hazırlandığı bunun yanında araştırmacının görüşmenin akışına bağlı olarak farklı alt sorularla görüşmenin akışını değiştirebildiği ve kişinin yanıtlarını açmasını veya derinlemesine detaylandırmasını sağlayabildiği yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler belirli düzeyde de olsa bir standartlığa ve esnekliğe sahip olduğu ve yazmaya ve doldurmaya dayalı testlerden farklı olarak belirli bir konuda daha derinlemesine bilgi verebilme potansiyeli nedeniyle araştırmacılarca sıkça kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan açık uçlu soruların hazırlanmasında ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Pandemi ve BPDU dersine yönelik yapılan literatür taraması ışığında beş adet açık uçlu görüşme sorusu hazırlanmıştır. Görüşme formundaki sorulara aşağıda yer verilmiştir:

- ✓ BPDU dersinin online okunmasının psikolojik danışmaya yönelik algınızda olumlu katkıları nelerdir?
- ✓ BPDU dersinin online okunmasının psikolojik danışmaya yönelik algınızda olumsuz etkileri nelerdir?
- ✓ BPDU dersinin online okutulmasının danışma kaygınıza etkisini nasıl değerlendirirsiniz?

- ✓ BPDU dersinin online okutulmasının psikolojik danışmaya yönelik algınızda olumlu ve olumsuz etkileriyle psikolojik danışmaya yönelik kaygılarınızı birlikte değerlendirdiğinizde kendinizi gerçek bir danışma oturumunda nasıl değerlendirirsiniz?
- ✓ BPDU dersini online olarak okuduğu için kendini psikolojik danışma yapmakta yetersiz gören meslektaşlarınıza önerileriniz neler olur?

2.3. Veri Toplama Süreci

Araştırmada toplanan verilerin tümü, pandemi döneminde olunması sebebiyle uzaktan gerçekleştirilmiştir. Öncelikle görüşülebilecek öğrenciler belirlenmiş ve iletişime geçilmiş, çalışmanın amacından bahsedilmiştir. Ayrıca görüşmenin nasıl yapılacağı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Uygun olduğu belirlenen öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşme formunu doldurmaları istenmiş gerekli görülen yerlerde katılımcılara sorularla ilgili ek sorular sorulmuştur. Toplanan veriler araştırmacı tarafından arşivlenerek korunacaktır.

2.4. Verilerin Analizi

Katılımcılardan verilerin toplanmasının ardından sırası ile betimsel analiz ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi ile özetlenerek yorumlanan veriler içerik analizi yöntemi ile daha derinlemesine analiz edilmekte ve farkına varılmayan kavramlara ulaşılabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Verilerin analiz aşamasında temalara ve buna bağlı kategorilere ulaşılması amaçlanmıştır. İlk olarak araştırma kapsamında betimsel analiz yöntemiyle temalar belirlenmiştir. Temalara ulaşılmasında “online eğitim süreci” ve “bireyle psikolojik danışma uygulamaları dersi” ile ilgili yapılan ulusal literatür taraması sonucu oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan sorulardan faydalanılmıştır. Bu temalar, BPDU dersinin online okutulmasının psikolojik danışman adayına katkıları, BPDU dersinin online okutulmasının psikolojik danışman adayına olumsuz etkileri; psikolojik danışman adayının psikolojik danışmaya yönelik kaygıları, danışman adayının danışma sürecinde kendini değerlendirmesi ve BPDU uygulamasının online okutulması nedeniyle kendini psikolojik danışmada yetersiz olarak algılayan meslektaşlarına yönelik öneriler şeklindedir. Belirtilen temaların belirlenmesinden sonra, içerik analizi yönteminden faydalanılarak daha derinlemesine bilgilere ulaşılmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Bu kategorilere “Bulgular” bölümünde yer verilmiştir. Ayrıca verilerin kodlanması sürecinde katılımcı gizliliği göz önüne alınarak, katılımcı isimleri kullanılmamış, katılımcılara “PD” şeklinde başlayan kodlar verilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde çalışmada ulaşılan temalara ve kategorilere yer ayrılmıştır. Çalışmanın temaları, BPDU dersinin online okutulmasının psikolojik danışman adayına katkıları, olumsuz etkileri; psikolojik danışman adayının psikolojik danışmaya yönelik kaygıları, danışma sürecinde kendini değerlendirmesi ve BPDU uygulamasının online okutulması nedeniyle kendini psikolojik danışmada yetersiz olarak algılayan meslektaşlarına yönelik önerileri şeklindedir. Her temaya ait kategorilere aşağıda yer verilmiştir.

3.1. BPDU Dersinin Online Okutulmasının Psikolojik Danışman Adayına Katkıları Teması

BPDU dersinin online okutulmasının psikolojik danışman adayına katkıları teması içerik analizi yöntemiyle kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler, “Süpervizörün katkıları”, “Danışanın Katkıları”, “Diğer Sınıf Üyelerinin Katkıları” ve “Süpervizyon Tekniğinin Katkıları” şeklindedir. Katılımcılar BPDU dersinin online okutulmasının katkılarının çoğunlukla süpervizörden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Kategorilere ve örnek alıntılara aşağıda Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1. BPDU Dersinin Online Okutulmasının Psikolojik Danışman Adayına Katkıları

Kategori	Örnek Alıntı
Süpervizörün katkıları (8 katılımcı)	<i>“Danışma süreci boyunca süpervizör tarafından kısa süre sonra geri dönüt alabilmek BPDU dersinin online yapılmasının olumlu bir katkısıydı.” (PD5)</i>
Danışanın katkıları (4 katılımcı)	<i>“Karşımızda bizi anlayan psikolojik danışma öğrencileriyle role-playing yapmak danışanın kendini daha kolay açmasını ve danışma sürecinin iyileştirici gücünün %100 farkında olması, direnç gibi sorunları yaşamadan eylem aşamasına daha kolay gelmemizi sağladı. Böylece danışma sürecinde asıl değişimin olduğu kısmı daha yoğun şekilde çalışmış olduk.” (PD3)</i>
Diğer sınıf üyelerinin katkıları (6 katılımcı)	<i>“Diğer sınıf arkadaşlarım anında geri dönüt verebildiği için bu bilgiler ışığında danışmaya anında yön verebiliyorduk, bu da bir katkı olabilir. (PD4)</i>
Süpervizyon tekniğinin katkıları (5 katılımcı)	<i>“Kimi problemler kişinin bizzat kendisine ait getirdiği problemleri idi; kimiye o an kurguladığı doğaçlamalarda ancak hepsi zaten gerçek hayatta karşımıza çıkan veya çıkabilecek türden sorunlardı. Bu şekilde deneyimlemek olumlu katkı sağladı. Bunun yanında gerçek bir danışma oturumunda ilk defa deneyimlerken yetersiz geldiğimiz durumlar olabilirdi, danışana tepki verememek veya yanlış bir tepkide bulunmak aramızdaki güven ilişkisini zedeleyebilirdi ve bu yüzden danışan oturumları sonlandırmak da</i>

isteyebilirdi. Açıkçası yararlı olmadığını görmek benim kendime olan güvenimi de zedelerdi o yüzden aslında ilk deneyiminizin rol play tekniği olması bu bakımdan iyi olabilir.” (PD9)

3.2. BPDU Dersinin Online Okutulmasının Psikolojik Danışman Adayına Olumsuz Etkileri Teması

BPDU dersinin online okutulmasının psikolojik danışman adayına olumsuz etkileri teması içerik analizi yöntemiyle kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler, “Süpervizörün Olumsuz Etkileri”, “Danışanın Olumsuz Etkileri”, “Danışmanın (katılımcının) Olumsuz Etkileri”, “Diğer Sınıf Üyelerinin Olumsuz Etkileri” ve “Süpervizyon Tekniğinin Olumsuz Etkileri” şeklindedir. Katılımcılar BPDU dersinin online okutulmasının olumsuz etkilerinin çoğunlukla süpervizörden, danışandan ve süpervizyon tekniğinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Kategorilere ve örnek alıntılara aşağıda Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. BPDU Dersinin Online Okutulmasının Psikolojik Danışman Adayına Olumsuz Etkileri

Kategori	Örnek Alıntı
Süpervizörün olumsuz etkileri (7 katılımcı)	“Süpervizörün danışma anında dinlemesi kaygılanmama neden oldu bu kaygıdan dolayı istediğim gibi bir danışmanlık yapamadım. Danışana kendimi vermek yerine hata yapmamaya dikkat ettim.” (PD6)
Danışanın olumsuz etkileri (9 katılımcı)	“Danışan da rol play sürecinde olduğu için karşımızda gerçek bir problem yoktu bu nedenle danışanın anlattıkları arasında her zaman güçlü bir mantık arayamıyorduk, kurmaca olduğu için problemlerin bütünlüğünde sıkıntılar oluyordu. Bu nedenle becerileri etkin kullanamıyorsun. Karşıdaki danışan da tanıdık olduğu için o gerçek deneyim hissini yaşamakta zorluk çekiyor insan. Bunun dışında danışanın görüntüsü yoktu sadece sesli bağlantı sağlanabiliyordu bu nedenle danışanı göremedik onların jest ve mimiklerini yorumlama fırsatı bulamadık.” (PD4)
Danışmanın (Katılımcının) olumsuz etkileri (3 katılımcı)	“Danışanın getirdiklerine karşın bazen verilecek tepkinin bilinmemesi durumunda tüm süreci takip eden ve anında dönüt veren süpervizörden yardım alma eğiliminde bulunmak beni bazen süreçten koparttı” (PD8)
Diğer sınıf üyelerinin olumsuz etkileri (3 katılımcı)	“Online oluşu için tüm sınıfın dinlemesi heyecan yapmama neden oldu. Danışana odaklanmak yerine hata yapmamaya yanlış bir şey söylememeye dikkat etmeye çalıştım. Kendimi rahat hissedemedim.” (PD6)
Süpervizyon tekniğinin olumsuz etkileri (7 katılımcı)	“Rol Play uygulamasından kaynaklı olarak danışanım zaten benim sınıf arkadaşım olduğu için doğallıktan uzaktı” (PD1)

3.3. Psikolojik Danışman Adayının Psikolojik Danışmaya Yönelik Kaygıları Teması

Psikolojik danışman adayının psikolojik danışmaya yönelik kaygıları teması içerik analizi yöntemiyle kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler, “Kendine yönelik kaygılar”, “Danışa Yönelik Kaygılar” ve “Süreçe Yönelik Kaygılar” şeklindedir. Katılımcılar psikolojik danışmaya yönelik kaygılarının genellikle kendilerine yönelik kaygılar şeklinde olduğunu ifade etmişlerdir. Kategorilere ve örnek alıntılara aşağıda Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3. Psikolojik Danışman Adayının Psikolojik Danışmaya Yönelik Kaygıları

Kategori	Örnek Olay
Kendine yönelik kaygılar (5 katılımcı)	“Danışma kaygım ders bazında düşünülürken online olduğu için daha azaldı diye düşünüyorum. Çünkü yüz yüze olsaydık birçok oturum yapacaktık bu durum daha kaygı verici olabilirdi. Ancak online şekilde olduğunda sadece 20 dakika rol play uygulaması yapmış olmak sürenin az olmasından dolayı benim kaygılarımı azalttı diyebilirim. Ancak ileride gerçekleştireceğim danışma oturumlarına yönelik kaygılarım arttı. Oturumlar nasıl başlatılır konusunda bir çalışma yapabilirsek de oturum nasıl sürdürülür, beceriler tam manasıyla nasıl uygulanır, oturum nasıl bitirilir? gibi aşamaları deneyimlememiş olmak bende kaygı hissi uyandırıyor. Bu nedenle acaba yapamazsam, ben yetersizim gibi düşüncelere kapılabiliyorum.” (PD4)
Danışana yönelik kaygılar (4 katılımcı)	“Genel olarak danışanın bir tepki vermesinden kaygılanıyorum. Çünkü bir deneyim olmadığı için danışan bir şeyler anlattıktan sonra tepki veremezsem diye kaygılanıyorum. Bunun dışında vereceğim tepkilerin doğruluğundan emin olamıyorum bu durum da beni kaygılandırıyor. Ayrıca danışma bittikten sonra kafamdaki soruları danışabileceğim birisi olmadığı için kaygılanıyorum Bunun bir uygulaması olsaydı bilgi alabileceğim süpervizör veya diğer sınıf arkadaşlarım gibi kaynaklar olurdu ama artık tek başımayım diye hissediyorum” (PD1)
Süreçe yönelik kaygılar (4 katılımcı)	“Danışma oturumunu iyi yönetemezsem diye kaygılanıyorum mesela danışan geç geldi veya hediye getirdi ne yapmam lazım. Bunları uygulamada gördük ancak gerçek danışmaya uyarlamada etkili olabilecek mi emin değilim. Bunun dışında süreçte boğulursam ne yapacağımı nasıl işin içinden çıkacağımı bilemezsem ne yaparım diye endişelerim var. Süreci iyi yapılandıramamak büyük bir korkum aslında mesela sorunu yanlış anlamlandırıp danışmayı çıkmaz bir yola sürmekten korkuyorum.” (PD4)

3.4. Psikolojik Danışman Adayının Danışma Sürecinde Kendini Değerlendirmesi Teması

Psikolojik danışman adayının danışma sürecinde kendini değerlendirme teması içerik analizi yöntemiyle kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler, “Terapötik becerilerin değerlendirilmesi”, “Terapötik koşulların değerlendirilmesi”, “Kuramsal Bilginin Değerlendirilmesi”, “İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi” ve “Etik Konuların Değerlendirilmesi” şeklindedir. Katılımcılar psikolojik danışma sürecinde genel olarak terapötik koşullar ve iletişim becerileri konusunda kendilerini yeterli görürken terapötik beceriler konusunda eksiklik hissettiklerini ifade etmişlerdir. Kategorilere ve örnek alıntılara aşağıda Tablo 4’te yer verilmiştir.

Tablo 4. Psikolojik Danışman Adayının Danışma Sürecinde Kendini Değerlendirmesi

Kategori	Örnek Olay
Terapötik becerilerin değerlendirilmesi (8 katılımcı)	“Özellikle yapılama becerimin geliştiğini düşünmekteyim. Online süreçte diğer sınıf üyelerinin de yapılamalarına çokça şahit olduğum için bu becerimin geliştiğini düşünmekteyim. Bununla beraber asgari düzeyde teşvik ve sessizliği kullanma becerilerimi de online süreçte kullanabildiğimi fark ettim. İlk oturum canlandırması yapıldığı için içerik yansımalarını da kullanma imkânı buldum fakat bunun daha da geliştirmem gerektiğini düşünüyorum.” (PD8)
Terapötik koşulların değerlendirilmesi (8 katılımcı)	“Terapötik koşullar biraz daha insanlarda temel düzeyde olabilecek şeyler. Mesela empati koşulunu şu an tecrübem olmasa da danışmada etkili kullanabilirim diye düşünüyorum. Bu nedenle terapötik becerileri nazaran terapötik koşulları daha iyi yapabilirim diye düşünüyorum.” (PD1)
Kuramsal bilginin değerlendirilmesi (5 katılımcı)	“Kuramsal hakimiyetinde temel düzeyde kaldığını düşünüyorum. Kuram olarak lisans eğitiminde danışandan hız alan yaklaşımı kullandık ama onu da tam anlamıyla bildiğimi düşünmüyorum. Kuramın varsayımlarına nasıl uygulanacağına dair bilgirim çok temel düzeyde. Diğer kuramlara yönelik ise bilgilerim bu kuramdan çok daha az. Genel olarak kuram konusunda da zorlanabileceğimi düşünüyorum.” (PD4)
İletişim becerilerinin değerlendirilmesi (8 katılımcı)	“Online'daki iletişim yüz yüze iletişimin yerini alamayacağını düşünüyorum. Psikolojik danışmanlık yüz yüze yapılmalı bence çünkü sözlü iletişim kadar sözsüz iletişim danışmada çok önemli bir yüz ifadesi danışanı anladığımızı iletebilir. BPDU dersinde bazı iletişim becerilerini deneyimleyemediğimiz için de bazı sorunlar yaşayabileceğimizi düşünüyorum.” (PD6)
Etik konuların değerlendirilmesi (6 katılımcı)	“Etik ikilemle karşılaşsam bu durumda zorlanacağımı düşünüyorum.” (PD9)

3.5. Psikolojik Danışman Adayının BPDU Uygulamasının Online Okutulması Nedeniyle Kendini Psikolojik Danışmada Yetersiz Olarak Algılayan Meslektaşlarına Yönelik Önerileri Teması

Psikolojik danışman adayının BPDU uygulamasının online okutulması nedeniyle kendini psikolojik danışmada yetersiz olarak algılayan meslektaşlarına yönelik önerileri teması içerik analizi yöntemiyle kategorilere ayrılmıştır. Bu kategoriler, “Eğitim”, “Okuma” ve “Uygulama” şeklindedir. Katılımcılar meslektaşlarına önerilerinde genel olarak eğitim ve okumalar konusunda çeşitli önerilerini dile getirmişlerdir. Kategorilere ve örnek alıntılara aşağıda Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. Psikolojik Danışman Adayının BPDU Uygulamasının Online Okutulması Nedeniyle Kendini Psikolojik Danışmada Yetersiz Olarak Algılayan Meslektaşlarına Yönelik Önerileri

Kategori	Örnek Alıntı
Eğitim (8 katılımcı)	“Kendim ücretsiz olan eğitimleri takip edip onlara katılıyorum. Zaten uzaktan eğitimle o mecranın da geliştiğini ve birçok yerin bu şekilde ücretsiz eğitimler verdiğini gördüm. O yüzden sıkı takip edince bu şekilde faydalanıla bilinir. Eğer maddi sorun yoksa daha kaliteli ve güvenilen kişilerden eğitim almanın çok faydalı olacağını düşünüyorum. Her insan derya deniz o yüzden farklı bakış açıları çok önemli. Eğitimleri hayatın her dönemde almak lazım. Her farklı danışan için yeterli ya da yetersiz konuma gelebiliriz her an bence.” (PD7)
Okuma (9 katılımcı)	“Okumalar konusunda da bazı önerilerim olabilir ancak bu okumalar meslek tercihlerine göre değişebilir. Örneğin ben şu an yüksek lisans yapıyorum bu nedenle yine süpervizör destekli eğitimler alacağım ve bunlar dışında alanımla ilgili literatür taramaları bol bol yapacağım ancak okulda, okul psikolojik danışmanı olarak çalışmak isteyen meslektaşlarıma önerim de var. Kendi mesleklerine yönelik dergileri takip edebilirler. Ancak yine de sadece okumaların yeterli olduğunu düşünmüyorum. Kesinlikle uygulamalı bir eğitim almalılar.” (PD1)
Uygulama (2 katılımcı)	“En iyi öğrenmenin yaparak yaşayarak olduğunu düşünürsek psikolojik danışmanın yanında staj yaparak danışmalara katılarak kendini geliştirebilirler.” (PD6)

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalında BPDU dersini online şekilde okuyan öğrencilerin psikolojik danışmaya yönelik algıları nitel bir yaklaşımla incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde psikolojik danışman adayları BPDU dersinin online okutulmasının psikolojik danışmaya yönelik algılarını çeşitli yönlerden olumsuz şekilde etkilediğini ifade etmektedirler. Danışman adayları BPDU dersinin online okutulmasının faydaları olarak süpervizör ve diğer sınıf üyelerinden anında dönüt alabilmelerini, sınıf arkadaşlarından seçilen danışanlarından kaynaklanan olumlu katkılar olarak danışanlarının PDR öğrencisi olması nedeniyle karşılarında onları anlayan bir danışan bulunduğunu ve kendilerini daha kolay açma eğiliminde bulduklarını ve danışan dirençleri düşük seviyede olduğu için süreçte

bu durumun onların işlerini kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra danışanın o soruna gerçekten sahip olmamasının danışmada ‘ona zarar verir miyim’ düşüncesinin oluşmamasına neden olmasından dolayı süreçte daha az kaygı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Danışanlardan kaynaklan diğer bir olumlu katkı olarak da danışmanların ilk deneyimleri olmasından dolayı oturumun herhangi bir noktasında danışana tepki vermekte zorlandıklarında, danışanların danışmana yardımcı olma eğiliminde bulunarak ve onlara verdiği bazı ek bilgilerle danışmanlara kılavuz olmaya çalışması gösterilebilir. Bu olumlu etkiler dışında Özdoğan ve Berkant (2020)’in yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak hastalığın bulaşmasına yönelik koruma sağlanması ve derslerin defalarca izlenebilir olması gibi etkiler de katılımcıların BPDU ve diğer online derslerde fark ettiği olumlu katkılar olarak ön plana çıkmaktadır.

Katılımcılar BPDU dersinin online okutulmasının olumsuz etkilerini değerlendirdiğinde süpervizör, danışan ve danışmandan kaynaklanan en yaygın sorunun teknik aksaklıklar olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuç ilgili literatürdeki diğer çalışmaların sonuçlarıyla desteklenir niteliktedir. Keskin ve Özer Kaya (2020)’nin uzaktan eğitimin değerlendirilmesine ilişkin olarak yürüttükleri çalışmada, öğrencilerin eğitimi esnasında teknik sorunların yaşandığını ortaya koymuşlardır. Bir başka çalışmada Koç (2020) uzaktan eğitimin dezavantajlı yanların öğretici ve öğrenci arasındaki etkileşim eksikliği, teknik problemler ve öğrencilerin düzenli derse katılmayışı olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Son olarak Kürtüncü ve Kurt (2020) birlikte yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin bilgisayar ve internet konularındaki yetersiz olanakları sebebiyle ders sürecini takip etme konusunda zorlandıklarını ifade etmiştir. Aladağ (2014) 19 lisans, 7 yüksek lisans ve 8 doktora öğrencisi olmak üzere toplam 34 PDR öğrencisiyle yapmış olduğu çalışmada katılımcıların en çok üzerinde durduğu kritik olayların süpervizörün geribildirimine yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda geribildirim içeriği, niteliği, odağı ve zamanlaması geri bildirim etkililiği konusunda kritik öneme sahiptir. Süpervizörün teknik sorunları dışında bu online sürece diğer olumsuz etkilerine bakıldığında ise danışma anında süpervizörün çok fazla araya girmesi ve bu nedenle danışma sürecinin bölünerek dikkatlerin dağılması konusu ifade edilmiştir. Diğer yandan süpervizörün sürekli oturumu takip ettiğini bilmek danışman adaylarında kaygı oluşturmuş ve sürece odaklanmak yerine hata yapmamaya daha fazla dikkat etmelerine neden olmuştur. Katılımcılar danışan rolündeki sınıf üyesinden kaynaklanan olumsuz etkileri değerlendirdiklerinde ise teknik sorunların yanında problemin gerçek olmamasından dolayı öğrenilenlerin yetersiz olduğu hissine kapıldıklarını belirtmiştir. Bunun yanında uydurma bir problemle danışan rolü oynayan öğrencilerin anlattıkları olaylarda bazı mantık hatalarının da bulunabildiği ve böyle bir durumun sürecin verimsizleşmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Son olarak online süreçte karşıdaki danışanın jest ve mimiklerini görememenin uygun tepkileri vermelerinde bir engel oluşturduğunu dile getirmişlerdir. Danışman adayları kendilerinden kaynaklanan olumsuz etkileri değerlendirdiğinde ise genel olarak kendilerinden kaynaklanan bir olumsuz etkinin bulunmadığını sadece teknik bazı aksaklıkların yanında, yaşanan uygun tepkiyi bulamama anlarında süpervizörden yardım alma eğiliminde olduklarını ve bu durumun danışmaya yönelik gelişmelerinin önünde bir engel olarak görülebileceğini ifade etmişlerdir. BPDU dersinin süpervizör, danışan ve danışman gibi paydaşlarından olan diğer sınıf üyelerinin sürece olumsuz yönde bir katkısı olduğunu düşünen katılımcı sayısı, diğer paydaşların olumsuz etkilerinden bahseden katılımcılara oranla daha az sayıdadır. Kısaca katılımcılar diğer sınıf üyelerinin bu süreçte çok fazla olumsuz etkisinin olmadığını düşünmektedirler. Ancak bazı katılımcılar diğer sınıf üyelerinin kendilerini dinliyor oluşlarının kendilerindeki danışma heyecanını ve gerginliğini arttırdığını bu nedenle danışana odaklanmak yerine hata yapmamaya daha çok dikkat ettiklerini belirtmiştir. Son olarak çalışmada sürecin olumsuz etkileri değerlendirirken katılımcıların süpervizyon tekniğine değindikleri görülmüştür. Bu çalışmanın yürütüldüğü Pamukkale Üniversitesinde BPDU uygulamaları dersi pandemi nedeniyle online şekilde yürütülmüş ve bu süreçte öğrencilerle psikolojik danışma süpervizyon tekniklerinden sadece rol oynama yöntemiyle dersler işlenmiştir. Yalnızca bir tek tekniğin kullanılmış olması katılımcılar tarafından olumsuz bir etki olarak gösterilmiştir. Ayrıca katılımcılar rol oynama tekniğinde danışanlarının kendi sınıf arkadaşları olması nedeniyle danışmanın doğallıktan uzak olduğunu ve hikayelerin gerçek olmaması nedeniyle sadece giriş niteliğindeki becerileri kazanabildiklerine, genel olarak kendilerinin psikolojik danışmaya yönelik algılarında anlamlı bir katkısının olmadığını dile getirmişlerdir. Katılımcılar BPDU dersinin online şekilde okutulmasının ders dönemindeki kaygılarını azalttığını, ders yüz yüze işlenmiş olsaydı daha fazla kaygı yaşayacaklarını belirtmiştir. Bunun nedeni olarak dersin online yürütülmesi sürecinde kendi rahat ortamlarından derslere katılmalarını, rol play süresinin az olmasından dolayı derse hazırlıkta zorlanmalarını ve süpervizörden anında dönüt alarak oturumu şekillendirebilmelerini göstermişlerdir. Ancak bunun aksine katılımcılar, BPDU dersinin online okutulmasından dolayı gerçek bir danışma oturumuna yönelik kaygılarının arttığını belirtmiştir. Al-darmaki (2004)’ye göre danışma uygulamasının başında danışman adayları çeşitli nedenlerle kaygı yaşarlar.

Bu nedenlerden biri de deneyimdir. Danışman adayları uygulama sürecinde deneyim kazandıkça kaygı düzeyi azalacak, danışma becerilerine ilişkin yeterlik algıları yükselecektir. Ancak pandemi nedeniyle BPDU dersinin gerçek bir uygulamadan mahrum şekilde yürütülmesinin, bu çalışmada yer alan katılımcıların danışma kaygısı yaşamasında temel neden olması kaçınılmazdır. Kurtyılmaz (2015) yapmış olduğu çalışmada danışma kaygısı yaşayan öğrencilerde danışma kaygısı belirtileri olarak kendilerini baskı altında ifade etmekte zorlanma, danışanı etkili bir şekilde dinleyememekten korkma, sürece odaklanamamaktan ve yanıt verememekten çekinme gibi durumların oluştuğunu ifade etmektedir. Bir diğer çalışmada ise Kozan (2018) danışma kaygısının, danışman adayının danışmaya yönelik öz-yeterlik inancını, danışma performansını ve danışanla ilişkisini etkileyen etmenlerin başında geldiğini ifade etmektedir. Bu çalışmada ise katılımcılar psikolojik danışmaya yönelik kaygılarını değerlendirdiklerinde, kaygıları genel olarak kendilerine, danışana ve sürece yönelik olarak ayrılabilir. Katılımcılar psikolojik danışma uygulaması konusunda yetersiz kaldıklarını düşündükleri için gerçek bir danışma oturumunda, teorik olarak sahip oldukları beceri ve tekniklere ilişkin bilgilerini pratiğe dökebileceklerinden emin olamadıklarını ve bu nedenle kendilerine yönelik kaygıların arttığını ifade etmiştir. Katılımcılar danışanlardan gelebilecek çeşitli tepkilerden çekindiklerini, onlara ‘doğru tepki’ verebileceklerinden şüphe duyduklarını belirtmiştir. BPDU dersi kapsamında gerçek bir danışanla oturum gerçekleştiremeyen katılımcılar bu uygulama eksikliğinden dolayı danışanlarının vereceği tepkilerden kaygılandıklarını, yanlış bir tepki vermeleri halinde danışanlarının onları eleştirebileceğinden veya süreci sonlandırabileceğinden endişelendiklerini ifade etmiştir. Katılımcılar sürece yönelik ise rol oynama tekniğinde kısa süren, yetersiz bir deneyim yaşadıklarını ve bu nedenle sürecin planlanmasında, yapılandırılmasında, yürütülmesinde kendilerini yetersiz hissettiklerini, bu süreçte ortaya çıkabilecek sorunları nasıl çözebileceklerine yönelik kaygı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

BPDU dersini online okuyarak mezun olmuş olan katılımcılar kendilerini gerçek bir danışma oturumunda düşündüğünde, teorik düzeyde bilgisine sahip olduğu terapötik beceri ve koşulları uygulamaya geçirme konusunda genel olarak kendilerini eksik hissettiğini belirtmiştir. Soysal ve arkadaşlarının (2016) 18 okul psikolojik danışmanı ile yapmış olduğu çalışmada katılımcılardan 16’sının mesleki açıdan kendilerini yetersiz algılamaları ve uygulamaya dayalı bilgi ve becerilerini yeterli düzeyde görmediklerini belirtmeleri dikkat çekici ve bu çalışmanın bulgularıyla örtüşür niteliktedir. Katılımcılar rol oynama tekniğinin doğası gereği sadece yapılaşma, içerik yansıtması ve kısmen duygu yansıtması gibi giriş becerilerini uygulayabildiklerini bu nedenle diğerlerine oranla bu becerilerde kendilerini yetkin hissettiklerini ancak sessizlik, bağlama gibi becerilerin rol oynama tekniğinde kullanılamaması nedeniyle bu beceriler konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade etmiştir. Katılımcılar terapötik becerilere oranla terapötik koşullarda kendilerini daha yeterli hissetmektedir. Terapötik koşullardan olan “empati” ve “saygı”yı uygulama ile daha da geliştirebileceklerini düşünseler de bu koşulların insanlarda temelde de bulunabileceğini ve kendilerinin bu özelliğe temelde sahip olduklarını belirtmişlerdir. Diğer terapötik koşullar olan, ilişkinin şimdi ve buradılığı, somutluk, kendini açma, saydamlık ve yüzleştirme konularında ise yine uygulama konusundaki yetersizlik nedeniyle kendilerini eksik hissetmekte ve bu konularda gerçek bir danışma oturumunda zorlanabileceklerini ifade etmektedirler. Katılımcılar danışandan danışana değişeceğini düşünse de gerçek bir danışanla uygulama yapılamaması nedeniyle danışma oturumundaki iletişim becerilerinde sorunlar yaşayabileceklerini ifade etmişlerdir. Danışma oturumunda jest ve mimiklerine daha fazla dikkat etmeleri gerektiğini düşünen katılımcılar aynı zamanda BPDU dersinin online olmasıyla danışanların jest ve mimiklerinden aldığı ipuçlarını kullanma konusunda yetersiz kaldıklarını ifade etmiştir. Bunun yanında iletişim becerilerini geliştirebilme konusunda terapötik becerilere kıyasla daha ümitli olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar BPDU dersinde Rogers’ın Danışan Merkezli Terapi tekniğini kullanmıştır. Bu nedenle diğer kuramların uygulamaya yönelik kullanılmasına dair bir tecrübeleri bulunmadığını ve kendilerini yetersiz hissettiklerini belirtmişlerdir. Son olarak gerçek bir danışma oturumunda kendilerini etik konularda değerlendiren katılımcılar, her ne kadar etik ikilemler konusunda konsültasyon yapmak gibi çözüm önerileri getirebilmiş, bu konuyla ilgili lisans düzeyinde teorik bir ders almış veya etik konuların danışma oturumu öncesinde veya sonrasında da üzerinde düşünülüp araştırmalar yapılarak üstesinden gelinebilecek bir konu olduğunu düşünseler dahi uygulama ve tecrübe eksiklikleri nedeniyle gerçek bir danışmada karşılaşabilecekleri etik bir sorundan çekindiklerini, ne yapacakları konusunda teorik bilgilerinin olmasına rağmen bunu uygulamaya dökmekte ne kadar etkili davranabileceklerinden emin olamadıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan BPDU dersini online şekilde okuduğu için kendini psikolojik danışma konusunda yetersiz hisseden meslektaşlarına önerilerde bulunmaları veya kendilerini bu konuda yetersiz görüyorlarsa da ne gibi çözüm önerileri getirebileceklerini belirtmeleri istenmiştir. Katılımcılar bu çözüm önerilerinde en çok alınabilecek eğitimler konusunda fikir belirtmişlerdir. Ücretli veya ücretsiz olarak verilen ve süpervizör kontrolünde uygulama alanı bulunan eğitimler en öne çıkan öneridir. Bunun dışında lisansüstü eğitimler de

hem yeni teorik dersleri hem yeni uygulamalı dersleri içermesi nedeniyle katılımcılar tarafından önerilmektedir. Öneriler danışman adaylarının alanlarıyla ilgili okumalar gerçekleştirmesini de kapsamaktadır. Bu okumaların PDR mezunlarının çalıştığı alana veya mesleğine göre değişkenlik gösterebileceğini ifade etmişlerdir. Okulda görevli bir okul psikolojik danışmanı bu meslek dalıyla ilgili dergileri takip edebilir fikrini öne sürmektedirler. Etik konular sebebiyle ne kadar sayısı az olsa dahi örnek danışma oturumları içeren kitaplar okunması veya farklı sorunlarla gelen danışanlara ne gibi tepkilerin verilebileceğini ifade eden kitapların incelenmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır. Bunların yanında staj yapmak ve rol oynama tekniğiyle çeşitli sorunlarda nasıl tepki verebileceğine yönelik çalışmalar gerçekleştirmek gibi uygulamalarında katkısının olabileceğini belirtmişlerdir.

5. SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Bu araştırma Pamukkale Üniversitesi “Psikolojik Danışma ve Rehberlik” Anabilim dalında eğitim gören ve BPDU dersini online okuyan psikolojik danışman adayı öğrenciler ile sınırlıdır. Diğer yandan çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup olgusal bir araştırma amacı güdülmüştür. Gelecek çalışmalarda farklı katılımcılarla deneysel ve boylamsal araştırmalar gerçekleştirilebilir. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları, BPDU dersinin online okutulmasının danışman adaylarının psikolojik danışmaya yönelik algılarına ilişkin olup ilgili literatür taraması sonucu oluşturulmuştur. Gelecek araştırmalarda konuyla ilgili farklı kavramlar ile farklı yöntemler ele alınabilir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre BPDU uygulamaları dersini online okuyan danışman adayları psikolojik danışmaya yönelik olarak kendilerini yetersiz görmekte ve bu nedenle kaygı yaşamaktadır. BPDU dersinin online okutulmasından dolayı psikolojik danışmaya yönelik algılarını yetersiz olarak değerlendiren danışman adayları, çalışmanın bulgular ve tartışma kısımlarında yer verilen önerileri uygulayabilirler.

KAYNAKÇA

Aktaş, Ö., Büyükaş, B., Gülle, M.& Yıldız, M. (2020). “Covid-19 Virüsünden Kaynaklanan İzolasyon Günlerinde Spor Bilimleri Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumları”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 1-9.

Aladağ, M. (2014). “Psikolojik Danışma Eğitiminin Farklı Düzeylerinde Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması Süpervizyonunda Kritik Olaylar”, Ege Eğitim Dergisi, 2 (15), 428-475

Al-Darmaki, F. R. (2004). “Counselor Training, Anxiety, And Counseling Self-Efficacy: Implications For Training Psychology Students From The United Arab Emirates University”, Social Behavior and Personality: An International Journal, 32(5), 429-439. <https://doi.-org/10.2224/sbp.2004.32.5.429>

Altun-Ekiz, M. (2020). “Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karantina Dönemindeki Uzaktan Eğitim ile İlgili Görüşleri (Nitel Bir Araştırma)”, Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi, 2(1), 1-13.

Altuntaş-Yılmaz, N. (2020). “Yükseköğretim Kurumlarında Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitim Durumu Hakkında Öğrencilerin Tutumlarının Araştırılması: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Örneği”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(1), 15-20.

Büyüköze- Kavas, A. (2011). “Bireysel ve Grupla Psikolojik Danışma Uygulamalarına Yönelik Bir Değerlendirme”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 9(2). 411-432

Davran, İ. (2020). “Pandemi Sürecinin Toplum, Kültür ve Eğitime Etkisi İle İlgili Görüşlerin Değerlendirilmesi”, Z. Altınay, Y. Çerkez & U. Akçıl (Ed.), 2st International conference on interdisciplinary educational reflections conference proceeding book, ss. 46-67, Yakın Doğu Üniversitesi.

Keskin, M.& Özer-Kaya, D. (2020). “COVID-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi”, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(2), 59-67.

Koç, E. (2020). “An Evaluation Of Distance Learning In Higher Education Through The Eyes Of Course Instructors”, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(1), 25-39.

Koçyiğit, M. (2020). “Bireyle Psikolojik Danışma Uygulaması Dersinde Grup Süpervizyonu Sürecinin İncelenmesi”, Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi /Journal of Qualitative Research in Education, 8(4), 1116-1146. <https://doi.org/10.14689/>

Koçyiğit Özyiğit, M. & Erkan Atık, Z. (2021). “Covid-19 Sürecinde Psikolojik Danışma ve Süpervizyon: #evdekal Deneyimi”, Başkent Üniversitesi Eğitim Dergisi, 8(1), 253-274

- Kozan, H. İ. (2018). “Psikolojik Danışman Adaylarının Danışma Uygulamasına Yönelik Kaygıları: Nitel Bir Yaklaşım”, OPUS International Journal of Society Researches, 9 (16), 109-137. <https://doi.org/10.26466/opus.476077>
- Kurnaz, E.& Serçemeli, M. (2020). “Covid-19 Pandemi Döneminde Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma”, Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi, 3, 262-288.
- Kurtyılmaz, Y. (2015). “Counselor Trainees' Views On Their Forthcoming Experiences İn Practicum Course”, Eurasian Journal of Educational Research, 61, 155-180.
- Kürtüncü, M.& Kurt, A. (2020). “Covid-19 Pandemisi Döneminde Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitim Konusunda Yaşadıkları Sorunlar”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(5), 66-77.
- Özdoğan, A. Ç. & Berkant, H. G. (2020). “COVID-19 Pandemi Dönemindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Paydaş Görüşlerinin İncelenmesi”, Milli Eğitim Dergisi, 13-43. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788118>
- Soysal, F.S., Uz Baş, U.Z. & Aysan, F., (2016).“Okul Psikolojik Danışmanlarının Psikolojik Danışma Yaklaşımlarına İlişkin Görüşleri”, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 6 (46), 53-69.
- Uşun, S. (2006). Uzaktan Eğitim, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yıldırım, A.& Şimşek, A. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayınları, Ankara